

Det 4. Laterankoncils bestemmelser om jøder, 1215

[I 1215 afholdtes Det 4. Laterankoncil, der bl.a. skulle styrke korstogsbevægelsen, men som også behandlede andre kirkelige spørgsmål. Af dette koncils halvfjerds bestemmelser omhandler de fire jøder (kanon 67, 68, 69 og 70).
5

[I kanon 67 fordømmes brugen af ågerrenter. Jøder forbydes at indkræve "underrykkende og umådeholdne renter" fra kristne. De, der overtræder dette, skal udelukkes fra handelsmæssigt samkvem med kristne, indtil de har betalt en erstatning. Desuden skal jøder på baggrund af deres ejendomsbesiddelser betale tiende og afgifter til kirken. Herefter følger:]
10

Kanon 68

I nogle provinser adskiller jøderne eller saracenerne sig fra de kristne på grund af en forskel i beklædning, men i visse andre [provinser] er der fremvokset en sådan forvirring, at de ikke kan skelnes på baggrund af nogen forskel [i beklædning]. Af denne grund sker det til tider ved en fejl, at kristne har et forhold til jødernes eller saracenernes kvinder, og jøder og saracener til kristne kvinder. For at de ikke under påskud af en fejltagelse af denne art i fremtiden skal have en undskyldning for et sådant forbudt samlejes udskejelser, bekendtgør vi således, at sådanne jøder og saracener af begge køn i alle kristne provinser og på alle tidspunkter skal udmærke sig fra andre folkeslag i offentlighedens øjne gennem arten af deres påklædning.¹ Især da det kan læses i Moses' skrifter, at netop denne lov er blevet pålagt dem [jøderne].²
15
20

Endvidere i de sidste tre dage før Påske, og især Langfredag, må de slet ikke gå ud i offentligheden af den grund, at nogle af dem på netop disse dage, som vi har hørt, ikke generer sig for at gå velklædte ud og er ikke bange for at håne de kristne, der opretholder mindet om den mest hellige lidelse³ ved at bære tegn på sorg.⁴
25

Dette forbyder vi dog vi på det strengeste, at nogen overhovedet skulle formaste sig til at fremkomme med fornærmelser mod Forløseren. Og da vi ikke bør ignorere nogen fornærmelse mod Ham, som udslettede vores skændige gerninger, befaler vi, at sådanne uforskammede fyre holdes i ave af de verdslige fyrster ved at pålægge dem en ordentlig straf, således at de slet ikke formaster sig til at bespotte Ham, der blev korsfæstet for os.
30

¹ Sådanne bestemmelser havde længe været pålagt jøder og kristne (dhimmier) i muslimske lande, hvor de bl.a. blev pålagt beklædningsgenstande i bestemte farver samt mærker og symboler syet på tøjet. Men som det fremgår, specificerer Det 4. Laterankoncil ikke, hvorledes jøderne i kristne skal udskillelse sig mht. beklædning. I Frankrig bestemte synoden i Narbonne i 1227, at jøder på brystet skulle bære et ovalt mærke.

² Ifølge jødisk lov skulle israelitterne bære særlige kendetegn på deres klædedragt for at adskille sig fra andre (hedenske) folkeslag og derigennem påmindes om, at de skulle overholde Guds bud og beherske egen seksuelle lyster. Se 4. Mosebog 15,37-39: "Herren talte fremdeles til Moses og sagde: Tal til israelitterne og sig til dem, at de slægt efter slægt skal sætte kvaster på fligene af deres klæder, og at de på hver enkelt kvast skal sætte en violet purpurnor. Det skal tjene jer til tegn, så at I, hver gang I ser dem, skal komme alle Herrens bud i hu og handle efter dem og ikke lade jer vildlede af jeres hjerter eller øjne, af hvilke I lader jer forlede til bolen [hor]." Forbud mod ægteskab med ikke-jøder, se 5. Mosebog 7,3-4.

³ Dvs. mindet om Jesu korsfæstelse og død

⁴ Sådanne bestemmelser, der pålagde jøderne restriktioner mht. offentlig færden under Påsken, kendes også fra Frankerriget, hvor både den 2. synode i Mâcon i år 581 samt synoden i Narbonne i 1227 fremsatte lignende bestemmelser.

Kanon 69

Da det er absurd, at en bespotter af Kristus skulle udøve myndighed over kristne, fornyer vi på dette fælles møde på grund af overtrædernes [jødernes] dristighed det, som synoden i Toledo [i 589] klogt vedtogt i denne sag, idet man forbød jøder at blive givet forrang med hensyn til offentlige embeder, da de i en sådan kapacitet er særdeles brydsomme for de kristne. Men hvis nogen skulle tildele dem et sådant embede, så lad ham, efter forudgående varsel, blive pålagt en sådan straf, som synes rimelig af den provinsielle synode, som vi befaler, bliver afholdt hvert år. Embedsmanden skal nægtes kommercielt og andet samkvem med de kristne, indtil alt det, som han har erhvervet sig fra de kristne, fra det tidspunkt, han tiltrådte [embedet], ved biskoppens dom bliver givet tilbage og anvendes til dækning af fattige kristnes behov, og embedet, som han respektløst påtog sig, lad ham miste dette med skam. Det samme lader vi også gælde hedningene [muslimer].

Kanon 70

Vi forstår, at nogle [jøder], der frivilligt har nærmet sig den hellige dåbs vande, ikke helt forkaster det gamle menneske, hvorved de måske ellers mere fuldendt ville iklæde sig det nye [menneske], fordi de, idet de bevarer rester af det tidligere ritual,⁵ formørker den kristne religions skønhed gennem en sådan sammenblanding. Men da det står skrevet: "Ve den, der går ad to stier"⁶ – og: "Du må ikke gå i stof, der er sammenvævet af uld og hør,"⁷ så bekendtgør vi, at sådanne personer af prælaterne på enhver måde skal afholdes fra overholdelsen af det tidligere ritual, da gavnlige tvangsforanstaltninger kan bevare dem i deres [religions]overholdelse, efter de af egen fri vilje har hengivet sig til den kristne religion, fordi det ikke at kende Herrens vej er et mindre onde end det at vende om, efter at have lært den at kende.⁸

25

Bestemmelser fra Det 4. Laterankoncil: Overs. J. Rosenløv efter H. J. Schroeder: *Disciplinary Decrees of the General Councils: Text, Translation and Commentary*, St. Louis (1937) s.236-296.

⁵ *Det tidligere ritual*: dvs. deres tidligere gudsdyrkelse, jødedommen

⁶ Siraks Bog 2,12

⁷ 5. Mosebog 22,11

⁸ Meningen er altså den, at det er værre for jødernes frelse at forlade den kristne religion efter frivilligt at have omvendt sig, end at forblive i jødedommen. Derfor bør jøder, der har omvendt sig tvinges til at afholde sig fra udøvelsen af deres gamle religion.